

סוגיית הריקוד בשבת

יוסף מימון

נאמר בגמרא על דין זה (ביצה ל., שבת קמח: והביאה רי"ף ביצה טז:): "אמר ליה רבא בר רב חנין לאביי: תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין, והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי, ולא אמרינן להו ולא מידי! אמר ליה: ... אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין...". וכן פסק הרמ"א (שלט ג).

אך בראותי כי השטן בינינו מרקד, להבעיר המחלוקת בין העם השובת למרקד. הללו מניפים דגל האיסור, כמוציאים לעז על הקדמונים, והללו נוטים אחר ליבם להיסחף באש הדבקות, ואין בידם מדברי הראשונים, כאילו ההלכה איננה לחסידיים. ואני בדלותי כלל בידי, כפי שכתב החפץ החיים במשנה ברורה, בהקדמתו להלכות שבת, כי בנקל ניתן לעבור על איסורי שבת. אך העצה היעוצה, לזרז את עצמו ללמוד ההלכות ולשננם, כך יידע מה אסור, אך גם יידע האופן המותר. לכן גמרתי בליבי לרקד השמועה, להוציא הפסולת ולהעמיד הסולת, לברר הסוגיה לאמיתה של תורה, וייכנסו האורות הגבוהים לכלים חצובים, בדרכים המותרים, כאשר יורנו החכמים¹.

מקור הדין לאיסור ריקוד בשבת, הוא המשנה במסכת ביצה (ה ב):
"כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצווה בשבת - חייבין עליו ביום טוב. ואלו הן משום שבות?... ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין...".

וכן כתבו כל הראשונים, והובא להלכה ברמב"ם (שבת פכ"ג ה"ה), טור ושו"ע (שלט ג/ תקכד א).

---

1 המאמר נכתב כהכנה לשבת התחזקות בתפילה, ניגון ופיוט.

טעם האיסור

מבואר בגמרא (ביצה לו:): "ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין: גזרה שמא יתקן כלי שיר".

וכתבו התוס' (ל. ד"ה תנן אין): "פירש רש"י שמא יתקן כלי שיר. ומיהו לדידן שרי, דדווקא בימיהן שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר, אבל לדידן - אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר, ולא שייך למגזר".

שאלות אחדות נשאלו על חידושם של התוס':

1. הכלל (עיין ביצה ה.), שכל דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו, ואף-על-פי שבטל הטעם לא בטלה התקנה! (עיין בבית יוסף, שתירץ דהתוס' מדמו ליה למים מגולים, דכיוון שאין נחשים מצויים לא גוזרים בימינו).

אגרות משה (או"ח ח"ב סי' ק) כתב לתרץ כך: ראינו שהחכמים לא מוחים בציבור שנהגו להקל, דמוטב שיהיו שוגגים. לכאורה, אם היה בידם לבטל התקנה, שלא יהיה איסור בידי הציבור - היו מבטלים. אלא שלא יכלו לבטל, כיוון שהטעם לגזירה היה קיים וכבר התפשטה הגזירה. כיום, שבטל הטעם, לא נחשב שהתפשטה הגזירה ויש כוח להמנות ולבטלה - נחשב כנתקבצו אותם החכמים ונמנו ודנו להסכים להתיר. אך לסיכום כתב: "אבל כיון שהמחבר פליג וטעם התוס' אינו ברור, היה מן הראוי להחמיר לכל הפחות לבעלי נפש, אבל לדינא הא חזינן שמקילין".

2. הרי גם בימינו מצוי תיקון כלי! כפי שכתב ערוך השולחן (שלט ח):

"והדברים מתמיהים: חדא - דקשירת נימי הכנור שכיחא טובא, וכן לגלגלה על היתדות, והיינו שמגלגלין היתד עד שתשוב הנימא להיות כנכון, ובשני הדברים יש חיוב חטאת משום קשירה ומשום מתקן מנא, כדפירש רש"י בעירובין (קג. ד"ה אף וד"ה משלשל, ע"ש). ועוד - דחלילה לבטל שבות דרבנן מפני טעמים כאלו".

עיינן בשו"ת שער אפרים (סימן לו), שדייק בדברי התוס' "דאין אנו בקיאים לעשות כלי שיר" - היינו לעשות מחדש, ומעולם לא דיברו על תיקון פשוט; אך עדיין קשה, שהרי הגמרא הזכירה תיקון כלי שיר דווקא, ולזה לא צריך אומן, אלא כל אדם פשוט יודע להחליף חוט הגיטרה וכדו! ועוד, הרי טעם האיסור, שמא יבא לעבור על איסור דאורייתא, וזה מצוי אף בתיקון פשוט!

בית-יוסף חלק על התוס', וזו לשונו:

"וכתב מהר"י קולון ז"ל בשורש ט (ענף ב) בשם רבינו האי, שביום שמחת תורה

מותר לרקד, בשעה שאומרים קילוסים דתורה, דנהגו בו היתר משום כבוד התורה, כיוון דלית ביה אלא משום שבות נוכן הביאו אחרונים להלכה; מג"א ס"ק א/ ט"ז ס"ק ב; מ"ב ס"ק ח; כה"ח ס"ק י. ונראה מדבריו דלית ליה חילוק בין ימי חכמי התלמוד ליומי דידן כמו שחילקו התוס', דאם כן בלא כבוד התורה נמי הוה שרי לרקד. וכן נראה שהוא דעת הפוסקים, שסתמו דבריהם ולא חילקו.

מהרש"ל (ים של שלמה ביצה פ"ה) סמך על סברת התוס', להתיר במקום מצווה, וזו לשונו: "ואע"פ שכל שאר המחברים לא חילקו בין האידנא לימים ראשונים, מכל מקום בצירוף טעמי מצוה יש לחלק".

הרמ"א הביא את דברי התוס' כ"יש אומרים' (שלט ג):

"הגה. והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו, משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. וי"א דבזמן הזה הכל שרי, שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר, וליכא למיגזר שמא יתקן כלי שיר, דמלתא דלא שכיח הוא, ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין)".

בשו"ת יחוה דעת (ח"ב סי' נח) כתב, על פי הכלל "סתם ויש הלכה כסתם", שאף הרמ"א לא סובר כתוס', אלא כדעה ראשונה: במקום שספק אם הרוקדים יקשיבו לנו אם נמחה בהם - צריך למחות. רק במקום שבו ברור לנו שלא יקשיבו, אמרינן מוטב יהיו שוגגים; יש אחרונים שהבינו ברמ"א, שהביא סברת התוס' רק ללימוד זכות על המקלים.

למעשה, האחרונים לא מקבלים את סברת התוס' לכתחילה. וכן כתב כף החיים על דברי הרמ"א (ס"ק יד): "וכל זה להמקילין, אבל כל ירא שמים, יחמיר לעצמו וגם לאנשי ביתו ואפילו לצורך מצווה". וכן כתב שם (ס"ק י, ג), שדעת האחרונים לאסור אפילו לצורך מצוות נישואין (וכ"כ משנה ברורה ס"ק ח על דברי השו"ע). וכן כתב בילקוט יוסף (שלט סעיף ח). ועוד כתב כן בשו"ע הרב (שלט סעי' ב)².

2 עיין שם, שהביא סברת התוס' כלימוד זכות "ויש שלמדו עליהם זכות לומר שעבשיו אין אנו בקיאים...". המקור לאיסור ריקוד אף בשמחת חתן וכלה הוא מהירושלמי לקמן, שאסר רבי מחיאת כפים כדרכה אף בסעודת חתן.

אמנם, יש מהאחרונים שקיבלו את המהרש"ל להתיר כתוס' במקום מצווה. וכן כתב בשמירת שבת כהלכתה (ח"א פט"ז המ"ב): "אין לרקוד, אבל יש להקל בשמחה של מצווה". ובהערה שם (אות קו) ציין שהוא מדברי המשנה ברורה. וזו לשון המשנה ברורה (ס"ק י): "ואפילו בטפוח ורקוד אין כדאי להניח המנהג שלא במקום מצוה, אלא משום 'הנח להם' וכו'". ובשער הציון (ס"ק ז) כתב: "אליה-רבה בשם יש"ש עיין שם. אך שם משמע מרש"ל, דבמקום מצוה יש לסמוך מדינא על סברת התוס' לענין טיפוח וריקוד, ומבית-יוסף לא משמע כן, וכן כתב מאמר מרדכי". יש שדייקו שדעת המשנה ברורה להתיר במקום מצווה - רק בדיעבד להניח המנהג, ולא מדינא כדעת הרש"ל, וצ"ע³.

בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' כט) נשאל על מנהג החסידים לרקוד ולמחוא כפיים בשבתות וימים טובים. בתחילה הקשה מדברי רש"י (ביצה לו: ד"ה אלו הן משום רשות), שכתב שהמעשים שברישא דמתניתין דביצה "אין בהם לחלוחית מצווה", לכן רק למעשים שבסיפא ניתנה הכותרת "אלו הן משום מצווה" (עיין במשנה). אלא שלבסוף כתב שהמשנה אכן דברה על אדם רגיל שהריקוד טורח לו ולכן אין זה מצווה בשבילו. אבל "למי שבוער בקרבו רשפי אש שלהבת יה, שמחת יום-טוב אשר הנחילנו", הוי כשמחה של מצווה כשמחת תורה שהתירו לרקוד לכבוד התורה. לכן התיר "לפזז ולכרכר ולרקד ולשמוח באהבת ה' בשבתות ויו"ט". וכל-שכן לאשכנזים היוצאים ביד רמ"א, שהביא סברת התוס'.

אמנם, ביחווה דעת חלק עליו, וכן כתב בילקוט יוסף (שלט ז), שהאיסור גם למי שמתלהב ברשפי אש שלהבת במצוות שמחת יו"ט. כל-שכן לאלו שהריקוד טורח בשבילם ואינו חשוב להם כשמחת מצווה.

מעשה הריקוד

הגמרא אינה מבארת את המושגים: מטפחין/ מספקין/ מרקדין. רש"י פירש (ביצה

3 עוד יש לציין, שמה שהתיר הרמ"א היינו דווקא בטפוח ורקוד, אבל לא בקשקוש זוג ושאר דברים (א"ר, וכ"ה בבית"ל ד"ה להקל בכל). וכן האריך ט"ז (יו"ד רפב ס"ק ב), לענין הוצאת ספר תורה עם רימונים: "ואע"ג דשם בסי' של"ט כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר כו', מ"מ כיון שלדעה הראשונה יש איסור, אמאי נעביד לכתחלה איסור, בפרט בס"ת? ותו, נראה דאין מקיל שם אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר, כההיא דמספקין ומטפחין ביד, אבל בהך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל".

ל; ובשבת קמח: פירש אחרת): טיפוח - כף אל כף, סיפוק - כף אל ירך, ריקוד - ברגל (וכן פירש רע"ב בעקבותיו).

הירושלמי (ביצה כ:): מבאר את המעשה האסור:

ולא מספקין: סיפוק שהוא מחמתו [בא מחמת כעס ורוגז], כמה דאת אמר ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו: **ולא מטפחין:** טיפוח שהוא לרצונו [שעושה בדעת מיושבת מחמת שמחה]⁴... **ולא מרקדין:** רבי ירמיה רבי זעירה בשם רב הונה: קיפוך - עוקר שתי רגליו כאחת, ריקוד - עוקר אחת ומניח אחת.⁵

ירושלמי זה הגדיל את האיסור, שאפילו עוקר רגל אחת ומניח רגל אחת אסור. לפי זה, לכאורה גם הריקוד של 'הזקנים' אסור. אמנם - אם נדייק, לפי הבנתנו את הירושלמי - יש הבדל בין ריקוד לקיפוך: ריקוד - בדרך הליכה, קיפוך - 'קיפוצים', שמגביה גופו; ואם כן למה צריכה הגמרא לחלק בין רגל אחת לשתיים? ועוד תימה, קיפוך מאן דכר שמיה? אלא נראה לומר, שסלקא דעתך אמינא שהריקוד הוא כשקופץ בשתי רגליו כדרך המרקדים, לכך באה הגמרא לומר, שאף קיפוך בצורת הליכה, דהיינו שמגביה ומקפיץ גופו תוך כדי הליכה - הוי ריקוד האסור.⁶

4 לפירוש הירושלמי, בין סיפוק בין טיפוח, הוא מחיאת כף אל כף. ההבדל ביניהם, הוא המניע - כעס / שמחה; כתב הר"ן (ביצה כ:); מ"ב שלט ס"ק ז; כה"ח ס"ק ט; ודברי רש"י סותרים זא"ז, שהגזירה שמא יבוא לתקן כלי לשורר או לקונן.

5 ר"ח (ביצה לו:), הרוקח (הלכות יו"ט סי' שא), ראב"ן (ביצה), ראבי"ה (הלכות יו"ט סי' תשצה) - הביאו את ביאור הירושלמי למשנה. אמנם הרא"ש (ביצה פ"ה סי' ב), רי"ף (ביצה כ:), שבלי הלקט (סדר עצרת סי' רמא) - הביאו את פרוש הירושלמי, לאין מספקין ואין מטפחין, אבל לא הזכירו את פירושו לריקוד, ורש"י פירש כל המשנה אחרת מהירושלמי - לכאורה משמע שאינם סוברים כירושלמי בזה! אך ביאר התוי"ט (ביצה פ"ה מ"ב), שכיוון שאין נפקא מינה לדינא - שהרי בין רגל אחת בין שתי רגלים אסור - לא חששו להזכיר פירוש זה.

6 וכן מצינו במקום אחר: "אשה מדדה את בנה, אמר רבי יהודה: אימתי, בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת, אבל אם היה גורר אסור" (שבת פ"ח מ"ב). דידי פירושו טלטול נענוע והלוך מעט מעט (ספר השורשים לרד"ק שורש דדה). דהיינו, מותר לאשה לדחוף את בנה ולסייע לו ללכת מעט מעט ברשות הרבים, דלא הוי כנשיאה ממש האסורה בשבת. אם כוונת תנא קמא להתיר כשהתינוק הולך הליכה רגילה, וכי הייתה מחשבה לאסור לתת יד לתינוק ההולך כדרכו? אלא ודאי מדובר, שהתינוק מדדה והליכתו קטועה, אלא שלכל הפחות מגביה רגלו ומניח חברתה (דהיינו דידי בצורת הליכה), דאם היה נגרר הוי כנשיאה ממש. אף כאן, 'נוטל אחת ומניח אחת' אין פירושו הליכה רגילה, אלא קיפוך בדרך הליכה. ועוד נוסף ונאמר, כפי שדייק הרב אלחנן סבתו ממקור זה, שהמושג 'נוטל אחת ומניח אחת', אין כוונתו שמגביה רגל אחת לפני שהניח השנייה, דהיינו שיש שבריר שנייה ששתי הרגלים באוויר, אלא נוטל אחת בעוד שמשאיר את הרגל השניה על הרצפה (וזהו פירוש מניח, מלשון לעזוב), כך שכל הזמן רגל אחת על הרצפה. והוא כדברי רש"י שם (שבת קכח: ד"ה שנוטל אחת ומניח אחת) - 'כשמניח אחת מגביה אחת'.

אמנם הליכה רגילה במעגל מותרת.

כעין זה כתב הגר"ע יוסף בהבנת הירושלמי, וזו לשונו ביחווה דעת (ח"ב עמ' רטז בהערה):

"ומכל מקום נראה שהליכה במחול סביב עם שירות ותשבחות, אין זה בכלל ריקוד שאסרו חז"ל, שהרי מבואר בירושלמי, שהריקוד שאסרו חז"ל הוא באופן שעוקר רגלו אחת ומניח אחת".

וכן הביא להלכה בנו, בילקוט יוסף (סימן שלט סעיף ו), אלא ששם הוסיף: והמחמיר תבוא עליו ברכה. ובהערה שם (הערה ו) הוסיף עוד תנאי בשם אביו (שכתב ב"כרכין המוקפים חומה"), שלא ירקוד לפי קצב המנגינה.

בהמשך הירושלמי, על אין מטפחין ואין מספקין, ישנה מחלוקת לגבי סיפוק כלאחר יד:

"רבי יונה וחברייא. חד אמר: הכין [כלאחר יד] שרי והכין [כדרכו] אסור, וחורנה אמר: בין הכין ובין הכין אסור. ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דאמר רבי יונה: אית הוה סבין ביומינן, והוון מטפחין לאחורי ידיהון בשובתא, הוי דו אמר הכין שרי והכין אסור; רבי הוה מסב [ערך התונה] לרבי שמעון בריה, והוון מטפחין לאחורי ידיהון בשובתא. עבר רבי מאיר ושמע קלהון, אמר: רבותינו, הותרה השבת [לשיטתו אסור אף כלאחר יד]? שמע רבי קליה, אמר: מי הוא זה שבא לרדותינו [לייסרנו] בתוך ביתינו? ואית דאמרי, הכין אמר: מי הוא זה שבא לצנעונו [למונענו] בתוך ביתינו? שמע רבי מאיר קליה וערק..."

הרמב"ם פסק (שבת פכ"ג ה"ה): "ולספק כלאחר יד מותר"⁷, וכן פסק השו"ע (שלט ג).

הקשה המהרש"ל: הרי הרמב"ם פסק (שם ה"ד), שבכלל הגזירה שלא להשמיע קול, אפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים

7 עיין בבית יוסף, שהאריך לדון האם סבר הרמב"ם כרבי, שהתיר בסעודת נישואי בנו כלאחר יד ודלא כרבי מאיר, או שאף רבי מאיר מתיר, אלא שסבר שהם מטפחים כדרכם, לכן שאל "רבותינו, הותרה שבת?".

(וכ"פ שו"ע), אם כן איך מתיר מחיאת כפיים כלאחר יד? ותירץ, שההיתר כיוון שהוא דרך שינוי.

לפי זה, גם בריקוד בשינוי אפשר להקל. וכן כתב הרב מרדכי אליהו, בהערותיו לקיצור שלחן ערוך על 'אין מרקדין' (עמ' 289 הערה מט) - אבל בשינוי מותר.

E ערוך השלחן הבין בירושלמי שמדובר על ריקוד מתוכנן, כגון דגלנות / ריקוד חברי החתן בחתונה, לפעמים צריך לעקור רגל אחת, לפעמים שתי רגליים - ריקוד כזה אסרו⁸. וזו לשונו (שלט ט):

ולענ"ד נראה טעם פשוט דסיפוק וריקוד שלנו לא נאסרה מעולם, דבזמן חז"ל היה זה בעת שמזמרים בכלי שיר והיו מטפחים ומספקים ומרקדין על פי סדר השיר, וכן משמע בירושלמי. אבל עכשיו, אין זה כלל בעת שמזמרים בכלי שיר, אלא בעת ששוררים בפה שירי שמחה, מטפחים כף אל כף טיפוח בעלמא ולא על פי סדרי השיר. והך דסיפוק כף על ירך, לא נודע לנו כלל. וגם הריקוד בעת השמחה, אינו כריקוד שלהם בסדר כרקודי נשים, אלא מרקדים בלא סדרים, ואין כאן גדר שמא יתקן כלי שיר, דאין להם שייכות זה לזה כלל ולא על זה גזרו חכמים.

סיכום האופנים המותרים (והרוקד ינהג ע"פ היתר רבותיו)⁹:

- ערוה"ש - מותר אפילו לקפוץ, כיוון שאינו בסדר השיר.

8 וכן שמעתי שפסק הגר"ד ליאור, אף לספרדים, על פי סברת ערוה"ש, להתיר אפילו קיפוף בשבת, כיוון שאינו על פי סדר השיר. צריך עיון האם ערוה"ש כתב דבריו אף לשיטת מרן, שהרי דבריו מוסבים על סברת התוס' והרמ"א. ועוד, הרי מרן כתב ההלכה בימינו לאחר שהיה מודע לסברת התוס', ולא חילק בין זמן חז"ל לימינו, ובעצמו כתב בב"י שהראשונים שסתמו דבריהם, חולקים על התוס', וקשה לומר שלבסוף יסתום דבריו בשו"ע ובלבבו כסברת ערוה"ש.

9 יש לציין, שיפה עושים בישיבה שלא רוקדים בזמן אמירת המזמור עצמו. והוא כדברי האריז"ל לעמוד ולומר המזמור כעומד לפני מלך. אך הרוצה לחוש לדברי האריז"ל מתחילתם ועד סופם, יעמוד בשדה מבעוד יום ויאמר קבלת שבת כולה ברציפות בעצימת עיניים, כפי שכתב בשער הכוונות (דף סד; הביאו בן איש חי ש"ב וירא ב): "ותחזור פניך כנגד רוח מערב ששם החמה שוקעת, ובעת שקיעתה ממש אז תסגור עיניך, ותשים ירך השמאלית על החזה ויד ימינך על גבי שמאל, ותכוין באימה וביראה כעומד לפני המלך לקבל תוספת קדושת שבת. ותתחיל ותאמר מזמור הבו לה' בני אלים כו' כולו בנעימה, ואח"כ תאמר שלוש פעמים בואי כלה, בואי כלה, בואי כלה שבת מלכתא. ואח"כ תאמר מזמור שיר ליום השבת וכו' כולו, ואח"כ תאמר ה' מלך גאות לבש כו' עד לאורך ימים, ואז תפתח עיניך ותבא לביתך". הנוהג כך, יכול לרקוד בקבלת שבת שבישיבה, שהרי כבר קיבל שבת מבעוד יום.

- מהרש"ל, [מ"ב], שש"כ - במקום מצווה (כגון שבת חתן) מותר לכתחילה.
- מנחת אלעזר - אדם המתלהב באהבת ה' בריקוד הוי כמקום מצווה, ומותר אף לקפוץ.
- הגר"ע יוסף - הליכה במחול [שלא על פי קצב המנגינה] מותרת.
- הגר"מ אליהו - מותר לרקוד בשינוי.

אלו ההיתרים העליתי בחכתי, ויש בהם ליישב מנהג ישיבתי, אשר בתוכם גם מבני עדתי, לצאת במחול ביום מנוחתי, כל אחד באופן שהתיר רבו ההלכתי. דלא לעקור הדין מעיקרו קראתי, אלא להציג הסוגיא כהווייתה באתי. והמחמיר יקיים בעצמו 'אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי', שלא יקטרג על קהילה רבתי, אלא כתלמידי חכמים בארץ חמדתי, המנעימים זה את זה בדברי דתי.

ועתה יצא לאור בישיבתנו, פסק מרא דאתרא ראש הישיבה שליט"א (עי' יו"ד רמב, ו). הרב חידוש, שבעת קיבוץ גלויות, בדיעבד אם נהג (בכל דבר) כמנהג העדה האחרת - יצא ידי חובתו. לכן כתב, שבישיבה שלומדים בה יחד מכל העדות והגוונים, ראוי לכבד איש את רעהו ולהשתתף זה עם זה בכל. וראוי שהכל ירקדו בנחת בלב אחד כמנהג החסידים האשכנזים, ובלבד שלא ישמיעו קול במחיאיות כפיים וברקיעת רגלים או בתיפוף על השולחן, כמנהג הספרדים¹⁰. ולאחר שהורה החכם בעירנו, אין לנו להורות להחמיר בישיבה נגד רבנו (כדאיתא בש"ס עירובין צד., ב"ק פא.; שבת יט:).

---

10 ביאור דברי ראש הישיבה, כפי שמסר לבנו, הרב אלחנן: הואיל וקיימא לן דבשעת הדחק שרי לעשות לכתחילה מה שבדרך-כלל כשר בדיעבד, הלכך המציאות של קיבוץ הגלויות (בלא סנהדרין הפוסקת לעם פסק אחד), יוצרת מצב של שעת הדחק, ומותר לספרדים לרקוד לכתחילה (בישיבה בלבד). אך להשמיע קול במחיאיות כפיים או בתיפוף אפילו על ידי שינוי - יש לאסור בישיבה (כדעת הגר"א), מפני שאי אפשר להיזהר שכולם יעשו על ידי שינוי, וקרוב הדבר יותר לחשש "תיקון כלי".